1. Programavimo elementai

Susipažinsite su programavimo kalbos C# pagrindinėmis konstrukcijomis:

- pagrindiniu metodu Main();
- baziniais duomenų tipais (int, double, bool, char);
- duomenų spausdinimu ekrane;
- duomenų įvedimu klaviatūra;
- sąlygos sakiniais;
- ciklo sakiniais;
- metodais, kaip programos struktūrizavimo priemone;
- simboliu eilute string.

1.1. Ciklo sakinys

- Ciklo sakinys for.
- Main() metodas.
- Duomenų spausdinimas ekrane.
- int tipo kintamieji.

Pirmas žingsnis.

- Sukurkite projektą Ciklas, kurį išsaugosite D diske. Į projektą įtraukite .cs failą, kurį pavadinkite Programa.
- Įveskite programos, išvedančios į ekraną skaičius nuo 1 iki 10 ir jų kvadratus, tekstą:

```
using System;
using System.Collections.Generic;
using System.Linq;
using System.Text;
using System.Threading.Tasks;
// Ciklas for
//-----
namespace ciklas
   class Program
       static void Main(string[] args)
          Console.WriteLine("Skaičiai nuo 1 iki 10 ir jų kvadratai:");
          for (int i = 1; i < 11; i++)
              Console.WriteLine(" {0,3:d} {1,5:d}", i, i * i);
       }
   }
}
```

- Suskaičiuokite laukiamus rezultatus.
- Kompiliuokite ir įvykdykite programą.
- Patikrinkite, ar gauti rezultatai atitinka laukiamus rezultatus.

Antras žingsnis.

- Analizuodami programos Programa.cs tekstą nustatykite, kuri programos vieta nusako skaičių intervalo kitimą. Šis sakinys vadinamas ciklo sakiniu.
- Pakeiskite programos tekstą taip, kad būtų išvedami skaičiai nuo 5 iki 15 ir jų kvadratai.
- Suskaičiuokite laukiamus rezultatus.
- Įvykdykite pakeistą programą.

• Patikrinkite, ar gauti rezultatai atitinka laukiamus rezultatus.

Trečias žingsnis.

- Pakeiskite programos tekstą taip, kad būtų išvedami skaičiai nuo 5 iki 15, jų kvadratai ir jų kubai.
- Suskaičiuokite laukiamus rezultatus.
- Įvykdykite pakeistą programą.
- Patikrinkite, ar gauti rezultatai atitinka laukiamus rezultatus.

Ketvirtas žingsnis.

• Susipažindami su programavimo aplinka, panaudojote kintamuosius a ir b su pradinėmis reikšmėmis tokiame pavyzdyje:

<u>Pastaba.</u> " $\{0\}$ + $\{1\}$ = " – nurodomas spausdinamas tekstas su specialiais pažymėjimais $\{0\}$, $\{1\}$ įterpti kintamųjų reikšmėms. Po jo išvardinami kintamieji. Jie numeruojami nuo 0: $\{0\}$ atitinka a, o $\{1\}$ – b.

- Remdamiesi pavyzdžiu, programoje Programa.cs paskelbkite du kintamuosius, nurodančius ciklo kitimo rėžius. Panaudokite šiuos kintamuosius ciklo sakinyje.
- Suskaičiuokite laukiamus rezultatus.
- Įvykdykite pakeistą programą ir patikrinkite, ar gauti rezultatai atitinka laukiamus rezultatus.

Penktas žingsnis.

- Į reikiamą programos vietą įterpkite eilutę, kuri visų rezultatų pabaigoje išvestų, kiek kartų buvo skaičiuota. Atspausdinkite ir paaiškinamąjį tekstą.
- Įvykdykite pakeistą programą ir patikrinkite rezultatus.

Šeštas žingsnis.

Modifikuokite programą taip, kad ciklo rėžių reikšmės būtų įvedamos dialogu. Remkitės pavyzdžiu:

```
}
}
//-----
```

<u>Pastaba.</u> {0, 3:d} – nurodyto numerio int tipo elemento spausdinimas, naudojant formatavimą: 3 – lauko ilgis, d – sveikas skaičius. Sveikų skaičių formatavimo bendra išraiška n:d, čia n – lauko ilgis.

Įvedimo lange spausdinkite paaiškinamąjį tekstą, iš kurio būtų aišku, ką reikia įvesti.

• Įvykdykite pakeistą programą ir patikrinkite rezultatus.

Septintas žingsnis.

• Baikite darbą su sistema.

1.2. Sąlygos sakinys

Sąlygos sakinys if.

Pirmas žingsnis.

- Sukurkite projektą SalygosSakinys.
- Įveskite programos, kuri spausdina žvaigždutes, tekstą:

- Atkreipkite dėmesį, kad patikrinimo sąlyga "ar lygu" užrašoma dviem simboliais ==. Jei reiktų kai kurių kitų sąlygų, tai jos užrašomos: "ar nelygu" dviem simboliais !=, "ne" simboliu !, "ir" dviem simboliais &&, "arba" dviem simboliais !!.
- Taip pat atkreipkite dėmesį į riestinius skliaustus, kurie nurodo ciklo viduje esančius sakinius. Jeigu tokį sakinių bloką sudaro tik vienas sakinys, tuomet riestiniai skliaustai nebūtini.
- Apskaičiuokite laukiamus rezultatus, įvykdykite programą ir pasitikrinkite, ar gauti rezultatai sutampa su apskaičiuotais.

Antras žingsnis.

• Pakeiskite programą taip, kad būtų galima nurodyti spausdinamą simbolį. Taip pat pakeiskite sąlygos sakinį. Tai leis atsisakyti riestinių skliaustų:

```
//---
// Sqlygos sakinys
// Simboliu paskirstymas i eilutes
//------
namespace salygos_sakinys
{
    class Program
    {
```

<u>Pastaba.</u> Negalima už ciklo spausdinti kintamojo, jei jis prieš tai buvo priskirtas tik cikle.

- Kompiliuokite ir įvykdykite programą. Įveskite jums patinkantį simbolį.
- Patikrinkite, ar gauti rezultatai atitinka laukiamus rezultatus.

Trečias žingsnis.

- Papildykite programą, kad būtų galima nurodyti bendrą spausdinamų simbolių kiekį ir vienos eilutės simbolių kiekį.
- Kompiliuokite ir įvykdykite programą.
- Patikrinkite, ar gauti rezultatai atitinka laukiamus rezultatus.

1.3. Matematinis reiškinys

- Sąlygos sakinys.
- Matematinės funkcijos.

Užduotis.

Suskaičiuoti funkcijos reikšmę: $f(x) = \sqrt{z-1}$

- D diske sukurkite projektą.
- Parašykite programą:

```
// Funkcijos reikšmės skaičiavimas
namespace funkcijos reiksmes
{
    class Program
    {
        static void Main(string[] args)
          double fx;
          int z;
          Console.Write("Iveskite z reikšme: ");
          z = int.Parse(Console.ReadLine());
          if (z - 1 >= 0) {
            fx = Math.Pow(z - 1, 0.5); // Matematinių funkcijų klasė, Pow - kėlimas laipsniu
            Console.WriteLine(" z = \{0\} f(x) = \{1,8:f3\}", z, fx);
          }
          else
            Console.WriteLine(" z = {0} f-ja neegzistuoja", z);
        }
    }
```

} //-----

<u>Pastaba 1.</u> {1, 8:f3} – nurodyto numerio elemento spausdinimas, naudojant formatavimą: 8 – visas lauko ilgis, f – realus skaičius, 3 – trupmeninės dalies ilgis. Realių skaičių formatavimo bendra išraiška n:fm, čia n – visas lauko ilgis, m – trupmeninės dalies ilgis. Praleidus m, spausdinami 2 skaitmenys po kablelio.

<u>Pastaba 2.</u> Atkreipkite dėmesį, kad sąlygos sakinyje panaudojome riestinius skliaustus. Jie būtini, nes sąlygos sakinio šakoje yra daugiau kaip vienas programos sakinys.

• Ivykdykite programą ir patikrinkite rezultatus.

Užduotis savarankiškam darbui.

Suskaičiuoti funkcijos reikšmę: $f(x, y) = \frac{y^2 - 2yx + x^2}{x^3 - y}$.

1.4. Sudėtingesnis matematinis reiškinys

- Salygos sakinys.
- Matematinės funkcijos.

Užduotis.

```
Suskaičiuoti funkcijos reikšmę: f(x) = \begin{cases} 5ax - 7, 0 < x < 1, \end{cases}
// Sudėtingas if sakinys
//----
namespace sudetingas_if
    class Program
        static void Main(string[] args)
            double fx;
            int a;
            double x;
            Console.Write(" Ţveskite a reikšme (tik sveikas skaičius): ");
            a = int.Parse(Console.ReadLine());
            Console.Write(" Įveskite x reikšmę: ");
            x = double.Parse(Console.ReadLine());
            Console.Clear();
                                                  // Išvalo langa
            Console.SetCursorPosition(5, 6);
                                                  // Nustato pradinę žymeklio padėtį
            if (x \leftarrow 0)
                fx = a * Math.Exp(-x);
            else
                if (x < 1)
                    fx = 5 * a * x - 7;
                    fx = Math.Pow(x + 1, 0.5);
            Console.WriteLine(" Reikšmė a = \{0,3:d\}, reikšmė x = \{1,6:f2\}, fx = \{2,8:f3\}",
                              a, x, fx);
    }
```

- Įvykdykite programą ir patikrinkite rezultatus.
- Atkreipkite dėmesį į Console.Clear() ir Console.SetCursorPosition(x, y) metodus.

Savarankiško darbo užduotis.

```
Suskaičiuoti funkcijos reikšmę: f(x) = \begin{cases} f_1(x), \text{ kai 1 są} lyga \\ f_2(x), \text{ kai 2 są} lyga \\ f_3(x), \text{ kitais atvejais} \end{cases}
```

Funkcijos variantą pasirinkite pagal kompiuterio numerį. Kompiuterio numerį dalinkite iš 12, ir gauta liekana rodo varianto numerį.

Nr.	f ₁ (x)	$f_2(x)$	f ₃ (x)	1 sąlyga	2 sąlyga
0.	e-x	$2x^2+1$	$1/x^2$	$-2 \le x \le 0$	0 < x < 2
1.	e ^{-x}	5x-7	$\sqrt{x+1}$	$-3 \le x \le 0$	$0 < x \le 1$
2.	cos x	$1/(x+5)^3$	$\sqrt{x^2+1}$	$-4 \le x \le 0$	$0 < x \le 4$
3.	x+2x2	x^2+4	$\sqrt{2x^2+3}$	$-5 \le x \le 0$	0 < x < 3
4.	cos x ²	$4x^2+3$	$\sqrt{x^2 + x + 4}$	$-1 \le x \le 0$	0 < x < 1
5.	1/(x+5)	x+1	$\sqrt{x^2 + x + 1}$	$-1 \le x < 0$	$0 \le x < 1$
6.	sin ² x	$(x-1)^2$	x^2+x+1	$-1 \le x < 0$	$0 \le x < 1$
7.	$3.2x^2$	$\sin^2(x+1)$	$3x^2-1$	$-2 \le x < 0$	$0 \le x \le 1$
8.	1/(x-5)	$(x+3)^2$	$\sqrt{x+5}$	$-3 \le x \le 0$	$0 < x \le 5$
9.	1/x	cos x	2x+4	-4 ≤ x <- 2	$-2 \le x \le 2$
10.	$1/x^2$	sin(x+1)	$\sqrt{2x}$	$-5 \le x < 0$	$0 \le x \le 2$
11.	1/(x-3)	x^2+6	2x+3	-6 ≤ x ≤- 1	-1 < x ≤ 3

Savarankiško darbo užduotis.

Sukurkite mini skaičiuotuvą darbui su realiais skaičiais. Skaičiuotuvas atlieka 4 operacijas: sudėtis (+), atimtis (-), daugyba (*), dalyba (/). Operacijas žymėkite atitinkamais simboliais. Įveskite porą skaičių. Įveskite operacijos simbolį. Galima įvesti bet kokį simbolį. Jei įvestas simbolis neatitinka nei vieno operacijos ženklo, turi būti rodomas pranešimas ERROR (arba KLAIDA). Jei simbolis atitinka kurią nors operaciją, suskaičiuokite bei išveskite visus įvestus duomenis ir operacijos rezultatą. Sąlygos sakinyje operacijos ženklą nurodykite tarp apostrofų (viengubų kabučių).

1.5. Vartotojo kuriami metodai

- Metodas, negražinantis reikšmės.
- Metodas, grąžinantis reikšmę.

Pirmas žingsnis. Metodas, negrąžinantis reikšmės

• 1.2 pratimo antrojo žingsnio programa pertvarkykite taip, kad skaičiavimai būtų atliekami metode:

- Metodo parametrai ir jų reikšmės susiejami pagal vietą parametrų sąraše, bet ne pagal vardą: metodo antraštėje parametras pavadintas ch, o kreipinyje simbolis.
- Ivykdykite programą ir patikrinkite rezultatus.

Antras žingsnis. Metodas, gražinantis reikšmę

• 1.1 pratimo ketvirto žingsnio programą pertvarkykite taip, kad skaičiavimus atliktumėte metode:

```
//----
// Metodas, grąžinantis reikšmę
namespace metodas
   class Program
       static void Main(string[] args)
          int a;
                              // Pirmas kintamasis
          int b;
                              // Antras kintamasis
          Console.Write("Įveskite sveikąją a reikšmę: ");
          a = int.Parse(Console.ReadLine());
          Console.Write("Įveskite sveikąją b reikšmę: ");
b = int.Parse(Console.ReadLine());
          Console.WriteLine("\{0,3:d\} + \{1,3:d\} = \{2,4:d\}", a, b, Suma(a,b));
       // metodas grąžina dviejų sveikų skaičių sk1 ir sk2 sumą
       //----
       static int Suma(int sk1, int sk2)
          int suma = sk1 + sk2;
          return suma;
}
```

Metodo antraštę sudaro:

- Raktinis žodis static;
- Gražinamos reikšmės tipas;
- Metodo vardas ir parametrai.

Jei metodas nieko negrąžina, grąžinamos reikšmės tipas – void. Jei metodas gražina reikšmę, metodo kamiene turi būti bent vienas return sakinys. Metodo realizacija užrašoma po pagrindine programa (pagrindinis metodas Main()). Pagrindinėje programoje (pagrindiniame metode) turi būti kreipinys į vartotojo sukurtą metodą.

Trečias žingsnis. Metodo apibrėžtumas ir universalumas

• 1.3 programą pertvarkykite taip, kad skaičiavimai būtų atliekami metode:

```
//-----
// Metodas suteikia universalumo
namespace universalus metodas
   class Program
      static void Main(string[] args)
       int z;
       Console.Write("Įveskite z reikšmę: ");
        z = int.Parse(Console.ReadLine());
        if (z - 1 >= 0)
         Console.WriteLine(" z = \{0,3:d\} f(x) = \{1,8:f3\}", z, Reiksme(z, 1, 0.5));
         Console.WriteLine(" z = {0} f-ja neegzistuoja", z);
      }
      // Grąžina parametrų sk1 ir sk2 skirtumą, pakeltą laipsniu
      //-----
      static double Reiksme(int sk1, int sk2, double laipsnis)
      {
         return Math.Pow(sk1 - sk2, laipsnis);
      }
   }
      ______
```

Metodas visada privalo atlikti vieną apibrėžtą veiksmą. Į vieną metodą negalima jungti reikšmės skaičiavimo ir reikšmės spausdinimo. Jei visos naudojamos konstantos perkeliamos į parametrų sąrašą, metodas tampa universalesnis.

Savarankiško darbo užduotis.

Pertvarkykite visas anksčiau sukurtas programas taip, kad skaičiavimai būtų atliekami metoduose.

1.6. Simboliai ir simbolių eilutės

- Simbolinis duomenų tipas char.
- Simbolių eilutė string.

Pirmas žingsnis. Simbolinis duomenų tipas char.

Parašykite programą, kuri atspausdintų mažąsias lotyniškos abėcėlės raides.

• Įvykdykite programą ir patikrinkite rezultatus.

Antras žingsnis. Raidės ir jų kodai.

• Papildykite ankstesnę programą taip, kad būtų spausdinamos raidės ir jų kodai.

• Ivykdykite programą ir patikrinkite rezultatus.

Trečias žingsnis. Nurodyto intervalo raidės ir jų kodai

 Papildykite programą taip, kad būtų spausdinamos nurodyto simbolių intervalo [pr, pb] raidės ir jų kodai.

• Ivykdykite programą ir patikrinkite rezultatus.

Ketvirtas žingsnis. Simbolių eilutė string.

• Parašykite programą, kuri pasisveikina su prisistačiusiu vartotoju.

• Ivykdykite programa ir patikrinkite rezultatus.

Penktas žingsnis. Savaitės dienos.

• Parašykite programą, kuri atpažįsta ir apibūdina savaitės dienas.

```
// Savaitės dienos
//-----
namespace simboliai_dienos
   class Program
   {
       static void Main(string[] args)
          string diena;
          Console.Write("Kokia šiandien savaitės diena (5verkite mažosiomis raidėmis)? ");
          diena = Console.ReadLine();
          if (diena == "pirmadienis")
              Console.WriteLine("Pirmadienis - sudėtingiausia savaitės diena.");
          else
              if (diena == "antradienis")
                  Console.WriteLine("Antradienis - aktyviy veiksmy, Marso diena.");
              else
                  if (diena == "trečiadienis")
                     else
                     if (diena == "ketvirtadienis")
                         else
                         if (diena == "penktadienis")
                            Console.WriteLine("Penktadieni lengvai gimsta šedevrai," +
                                "susitinka mylimieji.");
                         else
                            if (diena == "šeštadienis")
                                Console.WriteLine("Šeštadienis - savo problemų " +
                                    "sprendimo diena.");
                            else
                                if (diena == "sekmadienis")
                                    Console.WriteLine("Sekmadienį reikėtų pradėti " +
                                       "naujus darbus.");
                                else
                                   Console.WriteLine("Tokios savaitės dienos " +
                                       "pas mus nebūna.");
       }
   }
}
```

• Įvykdykite programą ir patikrinkite rezultatus.

Šeštas žingsnis. Savaitės dienų atpažinimas.

- Savaitės dienų atpažinimo programą papildysime, kad savaitės dienos būtų atpažįstamos net ir tuo atveju, jei dienos pavadinimas buvo įvestas didžiosiomis ir mažosiomis raidėmis (pvz., PirmaDIeniS). Tam panaudosime string klasės metodą ToLower().
- Kai sąlygos operatorius turi daug šakų, jį skaityti žymiai sunkiau. Tokiais atvejais, jei tik leidžia lyginimo sąlygos ir reikšmių tipas, sąlygos operatorius if keičiamas varianto operatoriumi switch. C# kalba yra viena kalbų, kur galima varianto operatoriuje lyginti eilutes, todėl panaudosime operatoriu switch.

```
//----
// Savaitės dienos su switch operatoriumi
//-----
namespace simboliai_su_switch
{
    class Program
```

```
{
       static void Main(string[] args)
           string diena;
           Console.Write("Kokia šiandien savaitės diena? ");
           diena = Console.ReadLine().ToLower();
           switch (diena)
           {
               case "pirmadienis":
                   Console.WriteLine("Pirmadienis - sudėtingiausia savaitės diena.");
               case "antradienis":
                   Console.WriteLine("Antradienis - aktyvių veiksmų, Marso diena.");
               case "trečiadienis":
                   Console.WriteLine("Trečiadienis - sandoriams sudaryti " +
                                     "tinkamiausia diena.");
                   break;
               case "ketvirtadienis":
                   Console.WriteLine("Ketvirtadieni reikėtų imtis visuomeninių darbų.");
                   break;
               case "penktadienis":
                   Console.WriteLine("Penktadieni lengvai gimsta šedevrai, " +
                                     "susitinka mylimieji.");
                   break;
               case "šeštadienis":
                   Console.WriteLine("Šeštadienis - savo problemų sprendimo diena.");
                   break;
               case "sekmadienis":
                   Console.WriteLine("Sekmadienį reikėtų pradėti naujus darbus, " +
                                     "kurti planus.");
                   break:
               default:
                   Console.WriteLine("Tokios savaitės dienos pas mus nebūna.");
                   break;
           }
       }
   }
Raidės simbolių lentelėje yra surašytos abėcėliškai. Pirmiausiai – visos didžiosios, o toliau visos mažosios.
Galima nenaudoti toupper () metodo. Mažasias raides pakeisti didžiosiomis galima taip:
//-----
       // Visas žodžio raides verčia didžiosiomis
       //-----
      static void ToUpper1(string str1, out string str)
       {
           int y;
           str = str1;
           int n = str.Length;
           for (int pos = 0; pos < n; pos++)</pre>
               if (str[pos] >= 'a' && str[pos] <= 'z')</pre>
                   y = (int)str[pos] + (int)'A' - (int)'a';
                   char z = (char)y;
                   string z1 = z.ToString();
                   str=str.Remove(pos, 1);
                   str=str.Insert(pos,z1);
               }
```